CHARACTERISTICS OF CERAMICS IN THE CULTURES OF MIDDLE BRONZE AGE FROM BANAT AND OLTENIA

Ioana-Iulia Olaru
Senior Lecturer, PhD., "G. Enescu" University of Iaşi

Abstract:In this paper, we will refer to a period which itself brought changes (we will refer here to the main period of Bronze Age: the middle one) –, among which the most important is the spreading of the solar cult, a fact also reflected in art (given the general background of the entire Bronze Age, which had brought social and artistic progress, if we were to insist on the ceramics which tries to reproduce pots made by metal). With one of these cultures, we overcome the middle period of Bronze Age, the last phases of the culture Verbicioara chronologically belong to the late period (which also brought changes, but especially on the plan of the population's instability). The three cultures which characterize Middle Bronze Age in Banat and Oltenia, Vatina, Verbicioara and the cultural group Balta Sărată, come with special accomplishments, especially regarding ceramics – the pottery of the entire Bronze Age has as feature the treatment of pots in order to look alike metal ones. It is a developed ceramics, with different influences, which completes the evolution of pottery during Bronze Age.

Keywords: Furchenstich, tetraskelion, ansa lunata, umbo, pixide

Alcătuită din Epoca bronzului şi Epoca fierului, Epoca metalelor este perioada în care apar primele semne ale unei revoluții statal-urbane, iar uneltele din piatră sunt înlocuite cu cele din metal (proces început încă de la sfîrșitul Eneoliticului). Încă înainte de Epoca mijlocie a bronzului, spațiul carpato-dunărean a devenit unul dintre centrele metalurgice importante ale Europei.

Întreaga Epocă a bronzului[1] este o perioadă de progres în dezvoltarea societății. Populația crește, se întăresc comunitățile tribale şi coeziunea dintre acestea. În ciuda migrațiilor, această nouă epocă (a bronzului) a fost, se pare, destul de calmă, ceea ce a avut ca rezultat o societate agrară în continuare, dar în care activitățile anterioare sunt îmbogățite şi diversificate. Economia este stabilă şi echilibrată, bazată pe agricultură – tot mai extinsă datorită folosirii plugului –, dar şi pe păstorit – tot mai dezvoltat. Iau naştere tagme de meşteşugari. Are loc acum procesul de indoeuropenizare, de interes fiind cristalizarea populațiilor proto-tracice, dar, din păcate, tracii din nordul Dunării vor fi semnalați abia în Epoca fierului, prin sec. al VI-lea î.Hr. Productivitatea muncii sporeşte prin dezvoltarea metalurgiei bronzului, care dă naştere unor unelte tot mai perfecționate.

Transformările economice şi sociale se vor reflecta şi pe planul construcțiilor, ca şi pe plan artistic în general. De exemplu, datorită întrebuințării uneltelor din metal, chiar numărul construcțiilor sporeşte, formele fiind tot mai diversificate; iar schimbarea petrecută la nivel social, prin apariția unei societăți patriarhale şi ierarhizate pe structuri de putere şi de

[1]Cele mai înalte datări: 3 500, dar pentru teritoriul României: 2 500/2 000/1 800 – 1 200/1 150/1 000/850/700 î.Hr. Cf. Marija Gimbutas, *Civilizație şi cultură. Vestigii preistorice în sud-estul european*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1989, p.140; Dinu C. Giurescu, *Istoria ilustrată a românilor*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1981, p.24-25; Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri şi pînă astăzi*, Bucureşti, Ed. Albatros, 1971, p.30; R. F., in Radu Florescu, Hadrian Daicoviciu, Lucian Roşu (coord.), *Dicţionar enciclopedic de artă veche a României*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980, p.69, s.v. *bronzului, epoca*;Ion Miclea, *Dobrogea*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1978, p.24; Vladimir Dumitrescu, *Arta preistoricăîn România*, vol.I, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1974, p.273

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)

prestigiu, dă naștere tumulului colectiv sau individual, al căpeteniei, ca monument funerar. După cum se va vedea și în toate domeniile artei, se răspîndesc cultul focului și cel solar, principii active de transformare a lumii, mișcarea Soarelui pe cer fiind sugerată atît de sanctuare – orientate spre răsărit –, cît și ca motiv decorativ (static: cercuri, cercuri cu raze, roți, ori dinamic: spirale, vîrtejuri spiralice, cruce încîrligată) sau în formele carelor (solare) – dovadă fiind modelele miniaturale din lut. Și aceasta deoarece neoliticul cult al fertilității și fecundității își pierde tot mai mult importanța, fiind tot mai adesea însoțit de adorarea forțelor naturii, în mod deosebit a Soarelui. Noile concepte uraniene înlocuiesc așadar vechile concepte htoniene, astfel încît și numărul figurinelor feminine anterioare, ale Zeiței-Mame, se va diminua treptat. Asocierea mitului solar cu arme și podoabe prețioase conduce la presupunerea apariției unui mit eroic derivat din acesta, constituindu-se astfel o mitologie complexă, ce marchează începuturile diferențierii sociale. Dar mai ales se răspîndește tot mai mult, încă de la începutul Epocii metalelor, ritul funerar al incinerării (pe lîngă inhumarea specifică Neoliticului) – o formă spirituală evoluată. Dar explicația acestui fenomen nu o cunoaștem. Oricum, incinerația este dovada credinței în nemurirea sufletului, care se poate reîncarna.

Metalurgia în continuă dezvoltare și arta metalelor, care vor deveni din ce în ce mai importante, nu vor conduce însă la dispariția ceramicii (ceramica pictată anterioară dispare însă acum)[2]. Deși un oarecare regres se va face simțit, totuși acesta nu trebuie înțeles ca o decadență, ci se referă la schimbarea facturii ceramicii fine, care ne va lăsa realizări importante, făcîndu-se remarcată în continuare, în întreaga Epocă a bronzului, o serie de culturi distincte. Din punctul de vedere tehnic, abia acum se ajunge la aparția roții olarului în plan vertical și cu un singur ax[3]. Predomină olăria utilitară, într-o tehnică rudimentară, cu o pastă poroasă, calitatea și diversitatea formelor și decorului scăzînd. Nu lipsește nici ceramica fină, dar este diferită ca factură față de cea neolitică, o caracteristică importantă și comună tuturor culturilor fiind acum deosebita plasticitate a olăriei, care urmărește să reproducă vasele din metal, așadar tinzînd tot mai mult să sugereze prețiozitatea metalului nou descoperit, bronzul.

Distribuția tectonică a decorului, prin care sunt puse în evidență segmentele vaselor, este o caracteristică a ornamenticii în toată Epoca bronzului, după cum comune sunt și tehnicile de execuție: lustrul metalic sau predominanța inciziei și a împunsăturii motivelor, precum și decorul în relief (excizia este foarte rară, iar pictarea dispare în totalitate – culoarea fiind folosită doar pentru încrustare). Ornamentele prin impresiuni succesive (*Furchenstich*) sunt de fapt realizate tot prin imprimare. Canelurile spiralice sunt cele mai deosebite valoric.

Aproape exclusivă este și geometria (liniară și spiralică). Elementele figurative sunt mult mai rare – dar cercul cu raze și cercul-roată pot fi considerate acum ca reprezentări solare. Reapare așa-numită spirală-dinamică (poate sub influență miceniană), derivată din brațele unei cruci răsucite spiralic: motivul tetraskelionului (uneori, acest motiv are mai mult de 4 brațe).

Evoluția calmă și relativ stabilă a perioadei principale a Bronzului din spațiul carpatic – Bronzul mijlociu[4] – se va traduce printr-o viață economică echilibrată și prosperă, în care o caracteristică remarcabilă pe plan spiritual (dar și artistic) este răspîndirea cultului solar.

O serie de culturi caracterizează această perioadă, dintre care cea mai cunoscută este **Monteoru** (în Muntenia, denumită după așezarea eponimă de la Sărata-Monteoru, jud. Buzău

[2] Alexandra Țârlea și Anca-Diana Popescu, in Rodica Oanță-Marghitu, *Aurul și argintul antic al României*, catalog de expoziție, Râmnicu-Vâlcea, Ed. Conphys, 2014, p.60

[3] Ion Miclea, Radu Florescu, *Preistoria Daciei*, București, Ed. Meridiane, 1980, p.29

[4] 2 300/2 200 – 1 500 î.Hr. Cf. A. Vulpe, M. Petrescu-Dîmbovița, A. László, Cap.III. *Epoca metalelor*, in Mircea Petrescu-Dîmbovița, Alexandru Vulpe(coord.), *Istoria românilor,* vol.I, *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, Academia Română, Ed. Enciclopedică, 2010, p.218

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)

și formată din grupurile Năieni-Schneckenberg și Năieni-„Zănoaga”-Odaia Turcului) și care ocupă zona subcarpatică din bazinul inferior al Siretului și cel al Trotușului, extinsă apoi în bazinul Trotușului. **CulturaCostișa** este răspîndită la nord de cultura Monteoru, în bazinul Bistriței și în bazinul inferior al Moldovei. Intracarpatic, este descrisă **culturaWietenberg** (denumită după stațiunea eponimă Dealul Wietenberg sau Dealul Turcului, de la Sighișoara), a cărei ultimă fază se pare că ar aparține și Bronzului tîrziu, dar problema rămîne deschisă[5]; cultura s-a dezvoltat pe un fond al ceramicii striate de la sfîrșitul Bronzului timpuriu. Aflată în bazinul mijlociu al Tisei (în vestul și în nord-vestul României, dar și în vestul Pod. Transilvaniei[6], chiar dacă, se pare, aici doar la nivel cultural, fără aport al populației[7]), **cultura Otomani** (spre Munții Apuseni și Tisa[8]) depășește la vest și la nord-vest granițele României[9], ajungînd pînă în nord-estul Ungariei și în sud-estul Slovaciei[10], Polonia de sud-est, Ucraina Subcarpatică[11]. Denumită astfel după un sat din com. Sălacea (jud. Bihor), aceasta va contribui la nașterea culturii Gáva-Holihrady de la începutul Epocii fierului. Ultima sa fază, foarte evoluată calitativ, aparține și va fi discutată în perioada Bronzului tîrziu. În nord-vestul României, în bazinul inferior al Someșului, în văile rîurilor Crasna, Lăpuș, Someșul Mare, Eriu[12], dar și în nord-estul Ungariei în cotul Tisei, în Maramureșul ucrainean și în estul Slovaciei, se dezvoltă **cultura Suciu de Sus** (după localitatea Suciu de Sus, jud. Maramureș), o sinteză a culturilor Wieteberg, Otomani, Pecica, Vatina etc.[13]. Pe cursul inferior al Mureșului, ajungînd în Ungaria și în Vojvodina (între Dunăre, Tisa și Mureșul inferior[14]), **cultura Periam-Pecica** (***cultura Mureș***) este denumită după localități din jud. Arad și din jud. Timiș; în Banat și în Oltenia, se găsesc **cultura Vatina** (Banat și Vojvodina, denumită după o localitate din Serbia), **grupul Balta Sărată** (după un cartier al Caransebeșului) (bazinul Timișului și în depresiunea Caransebeșului) și **cultura Verbicioara** (răspîndită în Oltenia și în zonele limitrofe din dreapta Dunării, din Bulgaria și din fosta Iugoslavie[15], și denumită după așezarea eponimă din jud. Dolj) (la originea căreia se presupune că au stat grupurile cu ceramică striată de tip Gornea-Orlești); despre ultimele ei două faze vom vorbi în Bronzul tîrziu. **Cultura Tei**, denumită după așezarea eponimă situată pe malul lacului Tei, București, caracterizează Bronzul mijlociu în Muntenia (bazinul Argeșului, dar și Țara Bîrsei și bazinul Teleormanului); originea culturii este pusă în legătură cu culturile Monteoru și Verbicioara. Ultimele ei faze (IV și V) au caracteristici diferențiate și vor constitui mai recent definitul grup cultural Govora-Fundeni, care va evolua în Bronzul tîrziu și despre care vom discuta acolo[16].

În privința ceramicii, este vorba în această perioadă despre o olărie dezvoltată, cu o mare varietate a formelor și cu un decor incizat, încrustat cu alb, geometric și tectonic. Tehnic, arderea în cuptoare reducătoare producea culoarea neagră, caracteristică, iar pasta

[5]*Ibidem*, p.252
[6]Pentru detalii, vezi Mihai Rotea, *Penetrația culturii Otomani în Transilvania. Între realitate și himeră*, in *Apulum*, XXXI, Alba Iulia, 1994, p.39-57
[7]Gruia Fazecaș, *Aspecte privind așezările culturii Otomani de pe teritoriul României*, in *Crisia*, XXVI-XXVII, Oradea, 1997, p.59
[8] Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p.25
[9]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.108
[10]A. Vulpe et al., *op. cit.*,p.252
[11]Tiberiu Bader, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică și tracică,* București, Ed. științifică și enciclopedică, 1978, p.30
[12]*Ibidem*, p.63
[13] Carol Kacso, *Descoperiri arheologice din mileniile II și I î.e.n. în nordul Transilvaniei*, in *Muzeul Național*, V, București, 1981, p.85
[14] Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p.25
[15]*Ibidem*
[16]A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.261

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)

folosită este una bine spălată. Influența metalurgiei se reflectă în modul de tratare a vaselor ceramice pentru a semăna cu cele din bronz.

Banatului și Olteniei îi sunt caracteristice, în această perioadă, două culturi ceramice și un grup cultural, despre a căror olărie va fi vorba în prezentul material.

Dintre acestea, despre **cultura Vatina** vom vorbi și în Bronzul tîrziu, ultimile două faze ale ei aparţin acelei perioade și le vom trata separat.

Pentru Bronzul mijlociu, comune ca formă în ceramica Vatina sunt castroanele tronconice cu buză scurtă lobată și toartă lunată, ceștile cu torți înalte, amforetele cu picior scund, cu corp bombat sau bitronconic și cu gît terminat cu gură largă cu două torți lunate, ulciorașul cu picior inelar sau cu umbo, corp sferic, gît larg, gură evazată, buză răsfrîntă, strecurătoarea în formă de cană, cu toartă lunată, vasul-*lampă* (două calote delimitate printr-un prag ornamental[17]), urna cu buza răsfrîntă, gît cilindric înalt și corp bombat. În general, sunt forme plastice, diferențiate clar. Predomină acum incizarea și încrustarea cu alb, mai rar există crestături, striuri și relief (brîuri alveolate sub buză). Incizarea ne-a lăsat motive unghiulare (zig-zag-uri, triunghiuri hașurate), curbe (ghirlande, arcade) (acestea și benzile înguste crestate în interior pot fi puse în relație cu decorul culturii Periam).

Ornamentarea este tectonică. De exemplu, gîtul ceștilor cu una sau cu două torți supraînălțate și cu șa (*ansa lunata*) are decor cu linii orizontale ușor arcuite, care urmează linia buzei, dar corpul este împărțit uneori în două registre prin două linii orizontale incizate în jurul diametrului maxim al vasului, registrul superior fiind decorat cu grupe de arcade paralele sau cu zig-zag-uri, registrul inferior rareori fiind decorat cu grupe de linii verticale[18]. Și proeminențe-colțuri găsim pe diametrul maxim al corpului, ascuțite și îndreptate oblic în jos[19]. Un vas de la Moldova Veche are un contur polilobat al umărului și al buzei, o toartă dublă, precum și un decor cu proeminențe sub diametrul maxim; decorul, tipic culturii, este compus dintr-o succesiune de cercuri concentrice. Specific altei culturi (Verbicioara) este decorul canelat al unei pixide globulare de la Bobda (jud. Timiș), cu picior evazat și corp globular cu 4 proeminențe terminate cu torți: de pe corp și de pe buză. Un crater de la Cruceni, cu două torți, are pe umăr 6 proeminențe conice, decor de coaste și buză cvadrilobată; decorul este de influență Pecica, cu arcade și cu zig-zag-uri. Proeminențe și influențe Pecica (în decorul metopic gravat) au și două cești de la Cruceni[20].

Străchinile cu buza circulară sau în 4 colțuri au un decor în registre orizontale: cel de pe partea exterioară a buzei are ghirlande, iar un registru (sau două) pe corp sunt secționate uneori în metope prin grupe de linii verticale, decorate tot cu ghirlande și arcade, sub influența ceramicii din cultura mormintelor tumulare din vestul Tisei. Predomină canelurile în ghirlande în jurul gîtului sau în stea, în interiorul străchinilor.

Ornamentarea cu tehnica *Furchenstich*, alături de canelurile verticale și oblice, este specifică etapei mai noi a necropolei de la Cruceni. Urnele au pe diametrul maxim al corpului 4 torți verticale, pe gît sunt decorate cu șiruri triple orizontale în tehnica *Furchenstich*, iar pe jumătatea superioară a corpului, cu grupe de cîte 3 sau mai multe linii verticale, cele exterioare răsucindu-se în bucle la capete[21].

În ceea ce privește vasele cu decor plastic, de la Cruceni provine o cană cu toarta suprapusă de o protomă zoomorfă. Decorul cu arcade și cu romburi din incizii duble liniare

[17] Ortansa Radu, *Cultura „Vatina" în așezarea de Epocă a bronzului de la Cornești județul Vaslui*, in *Tibiscus*, **, Timișoara, 1972, p.36
[18] Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p.313
[19] *Ibidem*, p.314
[20] Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.106
[21] Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p.317

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)

este mai mult specific culturii Pecica[22]. O ceașcă de la Bobda are și ea o protomă schematizată – de bovideu –, pîntecele vasului fiind decorat cu proeminențe.

Ceramica **grupului ceramic Balta Sărată** – încă în curs de periodizare – are un decor cu analogii în cel al ceramicii Vatina, formele primind și influențe ale culturilor Otomani și Wietenberg[23].

Cultura Verbicioara. Forme comune ale vaselor sunt: vasul-clepsidră, vasul cu etaj, cupa cu picior, strachina, castronul[24], predominantă fiind ceașca globulară cu două torți supraînălțate, ca o ceașcă de la Verbicioara (jud. Dolj), cu două proeminențe pe axa perpendiculară axei torților – care se termină cu butoni pastilați. Dintre cele 5 faze, ultimele două se încadrează în Bronzul tîrziu.

Decorul acestei ceramici are puternică influență micenian[25].

În primele două faze, decorul este modest, în faza a III-a capătă amploare, atingînd apogeul în faza următoare, după care, în faza a V-a urmează decadența. Ornamentația este în general tectonică, iar motivele, nu foarte multe, au caracter liniar geometric.

Ornamentația primei faze (de tradiție Coțofeni și Glina) este sărăcăcioasă: doar brîuri sau dungi orizontale în relief, crestate, sub buză sau pe pîntecele vasului, sau grupe de linii paralele verticale incizate pe toată suprafața vasului, ori benzi haşurate incizate.

În faza a II-a, incizia este mai adîncă, motivele fiind benzi orizontale, combinate cu șiruri de zig-zag-uri; acestea sunt uneori ca niște benzi compuse din liniuțe-șănțulețe, alteori colțurile benzilor se rotunjesc. Împunsăturile de ambele părți ale unor linii incizate, precum și benzile înguste cu un șir de împunsături sunt moșteniri vechi. La acestea se adaugă și liniile paralele incizate sub buză, anturate de cîte un șir de puncte. În plus, există și decorul cu măturica (dar acesta nu alcătuiește motive decorative)[26].

În faza a III-a, decorul se îmbogățește, iar în amplasare se obțin registre orizontale, secționate vertical în metope; uneori caneluri adînci secționează vertical suprafața. Unele motive incizate (triunghiuri, benzi haşurate) se vor regăsi în faza următoare, care, împreună cu ultima fază, a V-a, aparțin Bronzului tîrziu, despre care vom vorbi în rîndurile de mai jos.

Sinteze culturale, dar și mișcări de populații (pătrunderea, intracarpatic și la est de Carpați, a unor grupuri care au venit din stepele de la nordul Mării Negre și dinspre Europa Centrală și, în contact cu populația locală, au dat naștere unor noi culturi) sunt trăsăturile perioadei de sfîrșit a Epocii bronzului – cea din urmă, instabilitatea populației, traducîndu-se prin accentul tot mai mare pe păstorit, în legătură cu fenomenul de nomadism.

Așa cum spuneam, continuă acum și se încheie evoluția unor culturi ale Bronzului mijlociu[27]: în Oltenia găsim **aspectul tîrziu al culturii Verbicioara**.

---

[22]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.106

[23] A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.259

[24] L. R., in Radu Florescu et al. (coord.), *op. cit.*, p.361, s.v. Verbicioara

[25]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.103

[26]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.338

[27]În jud. Ilfov se desfășoară ultimele două faze ale **culturii Tei –aspectul Govora-Fundeni** (despre care vorbim în această perioadă, a Bronzului târziu); iar în Oltenia găsim **aspectul târziu al culturii Verbicioara**. Dezvoltată de fondul culturii Vatina, **cultura Gârla Mare-Cârna(*Cultura câmpurilor de urne*)** (după cimitirul de la Cârna, jud. Dolj)este un aspect local al marelui complex al Câmpurilor cu urne, care ocupă o arie de la Dunărea mijlocie până la est de Jiu și în unele părți din nord-vestul Pen. Balcanice, în Serbia și în nord-vestul Bulgariei; înrudit cu ea și făcând parte din același complex cultural este **grupul Žuto-Brdo** (după un vârf muntos în Serbia; extins în nordul fostei Iugoslavii, iar la noi, în jud. Timiș și în jud. Caraș-Severin); contemporană lor și aparținând aceluiași complex de ceramică imprimată este **cultura Cruceni-Belegiš** (după Cruceni – Timiș, din Banat și Belegiš, din Serbia) (formată pe același fond Vatina). Se încheie și evoluția altor culturi, din Transilvania, Crișana și Maramureș: **Wietenberg**, **Otomani** (despre faza târzie a culturii Otomani vorbim în această perioadă), **Suciu de Sus**. Constituită între Nistrul mijlociu și superior și Munții Apuseni și între regiunea subcarpatică a Ucrainei și până la zona dintre Siret și Prut, **cultura Noua** (după o suburbie a Brașovului) este o cultură aparte, mixtă, apărută pe fondul culturilor Monteoru și Costișa, răspândită din centrul Transilvaniei până în sudul

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)

În general, în această perioadă, a Bronzului tîrziu, continuă tratarea suprafețelor vaselor ceramice astfel încît să sugereze vasele din bronz. Un aspect compozit al decorului caracterizează în general sfîrșitul Epocii bronzului (care va continua și la începutul Epocii fierului).

Aspectul tîrziu al culturii Verbicioara este reprezentat, așadar, în această perioadă, de ultimele două faze ale culturii.

În faza a IV-a, impresiunile (triunghiulare și circulare) se adaugă la incizare; intervin și motive noi, dar și mai complexe și mai divers combinate. Motivele sunt triunghiuri hașurate, ghirlande – realizate prin incizii liniare sau în benzi sau prin linii paralele obținute cu un obiect dințat, dar apar și meandrul, spirala (în cîrlig sau în S culcat), cercul solar. Amplasarea este tectonică, organizarea fiind în registre orizontale sau în metope.

Staticul este depășit în această fază: triunghiurile înalte, hașurate, se repetă într-un registru orizontal, mărginit de incizii liniare însoțite de puncte, rezultînd un ansamblu dinamic, ca la ceașca de la Govora – Sat, cu decor incizat fin pe umăr, cu triunghiuri alungite cu vîrful în sus, iar pe umăr și sub el, fascicule orizontale de cîte 3 linii sunt dublate de șiruri de puncte. Dar există și ornamentație statică: triunghiuri verticale afrontate și hașurate, lăsînd între ele romburi – în ciuda înviorării cu mici cercuri concentrice. Oricum, în general, diversificarea motivelor conferă ea însăși dinamism: ca în cești le cu roți solare:una este compusă din 4 cercuri concentrice, cu raze ca niște triunghiuri hașurate – în cele două metope centrale (spațiile dintre ele – tot metope, mai mici – avînd alte motive). Motivul solar din cercuri concentrice este și el un motiv dinamic: ca pe cești le ornamentate cu ghirlande care se unduiesc în jurul vasului (în formă de benzi late și hașurate și mărginite de două-trei linii, sau trasate din trei linii); celelalte motive ale decorului (motivele incizate sau incizate și împunse al cercurilor concentrice dintre buclele ghirlandelor, sau cele imprimate, triunghiulare) au și ele ritmul lor[28].

O mică pixidă elegantă de la Verbicioara, cu picior evazat și corpul canelat, reproduce vasele din metal. Un mare bazin cu buza cvadrilobată de la Rîmnicu-Vîlcea are torți asimetrice și fund inelar, iar decorul este incizat: un meandru asemănător cu cel grecesc, alcătuit din benzi hașurate, dar este deosebit prin absența continuității desfășurării[29]. O ceașcă de la Verbicioara are torțile cu buton cu sugestie de siluetă zoomorfă. Decorul este în pseudotorsadă din benzi incizate hașurate oblic pe buză și pe corp – aici, delimitînd cîmpuri (cel de sus – cu motivul triunghiurilor hașurate)[30].

Ceramica fazei a V-a are un decor la care se adaugă și motive spiralice, precum există acum și specia neagră canelată, ca și străchini cu marginea îndoită în interior[31].

Astfel, cele două culturi ale Epocii bronzului din Banat și Oltenia ne ajută la înțelegerea acestui moment important al Preistoriei de pe teritoriul țării noastre, alăturîndu-se celorlalte culturi importante ale momentului, îndeosebi în ceea ce privește ceramica lor bogată în forme și mai ales în ornamentație, motive diverse combinîndu-se pe suprafața vaselor într-un parcurs evolutiv care adaugă permanent motive inedite și noi tehnici de obținere a acestora.

Moldovei, și căreia îi corespunde, în sud-estul Munteniei și în Dobrogea (precum și în nord-estul Bulgariei), **cultura Coslogeni** (după așezarea din jud. Ialomița) – în Bărăgan, Dobrogea și nord-estul Bulgariei. (La acestea se adaugă cultura Sabatinovka; împreună aceste 3 culturi fac parte din complexul Noua-Sabatinovka-Coslogeni.) Nou apărut este și **complexul Zimnicea-Plovdiv**, de origine sud-dunăreană (numit după necropola de la Zimnicea și după depozitul de la Plovdiv), care cuprinde sudul Munteniei și estul Bulgariei, până la sud de Balcani. Cf. Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p.25; A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.284

[28]Vladimir Dumitrescu, *op. cit.*, p.340

[29]Ion Miclea, Radu Florescu, *op. cit.*, p.103

[30]*Ibidem*

[31] A. Vulpe et al., *op. cit.*, p.267

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)

BIBLIOGRAPHY

CĂRȚI

Bader, Tiberiu, *Epoca bronzului în nord-vestul Transilvaniei. Cultura pretracică şi tracică,* Bucureşti, Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, 1978
Dumitrescu, Vladimir, *Arta preistorică în România*, vol.I, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1974
Florescu, Radu, Daicoviciu, Hadrian, Roşu, Lucian (coord.), *Dicţionar enciclopedic de artă veche a României*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1980
Gimbutas, Marija, *Civilizaţie şi cultură. Vestigii preistorice în sud-estul european*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1989
Giurescu, Constantin C., Giurescu, Dinu C., *Istoria românilor din cele mai vechi timpuri şi pînă astăzi*, Bucureşti, Ed. Albatros, 1971
Giurescu, Dinu C., *Istoria ilustrată a românilor*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1981
Miclea, Ion, *Dobrogea*, Bucureşti, Ed. Sport-Turism, 1978
Miclea, Ion, Florescu, Radu, *Preistoria Daciei*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1980
Oanţă-Marghitu, Rodica, *Aurul şi argintul antic al României*, catalog de expoziţie, Rîmnicu-Vîlcea, Ed. Conphys, 2014
Petrescu-Dîmboviţa, Mircea, Vulpe,Alexandru (coord.), *Istoria românilor*, vol.I, *Moştenirea timpurilor îndepărtate*, Bucureşti, Academia Română, Ed. Enciclopedică, 2010

ARTICOLE

Fazecaş, Gruia, *Aspecte privind aşezările culturii Otomani de pe teritoriul României*, in *Crisia*, XXVI-XXVII, Oradea, 1997, p.51-65
Kacso, Carol, *Descoperiri arheologice din mileniile II şi I î.e.n. în nordul Transilvaniei*, in *Muzeul Naţional*, V, Bucureşti, 1981, p.85-89
Radu, Ortansa, *Cultura „Vatina" în aşezarea de Epocă a bronzului de la Cornești județul Vaslui*, in *Tibiscus*, **, Timişoara, 1972, p.35-38
Rotea, Mihai, *Penetraţia culturii Otomani în Transilvania. Între realitate şi himeră*, in *Apulum*, XXXI, Alba Iulia, 1994, p.39-57

BDD-A27911 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:16 UTC)